Trollhättans Stad

Dokumentbeteckning:	Livsområden med relaterade faktorer
Antaget av/Ansvarig	Marianne Brattberg, SAS
Handläggare	Marianne Brattberg, SAS
Tillhör rutin	
Datum	2022-01-04

Innehåll

LIVSOMRÅDEN....2
1.LÄRANDE OCH ATT TILLÄMPA KUNSKAP....2
2. ALLMÄNNA UPPGIFTER OCH KRAV....3
3.KOMMUNIKATION....4
4.FÖRFLYTTNING....5
5.PERSONLIG VÅRD....7
6.HEMLIV....8
7.MELLANMÄNSKLIGA INTERAKTIONER OCH RELATIONER....10
8. UTBILDNING, ARBETE, SYSSELSÄTTNING OCH EKONOMISKT LIV....11
9. SAMHÄLLSGEMENSKAP SOCIALT OCH MEDBORGERLIGT LIV....12
10. KÄNSLA AV TRYGGHET(Kroppsfunktion)....13
11. PERSONLIGT STÖD FRÅN PERSON SOM VÅRDAR ELLER STÖDJER DEN ENSKILDE (Omgivningsfaktor)....14
12. SERVICE, TJÄNSTER, SYSTEM OCH POLICIES, ANDRA SPECIFICERADE – UPPLEVD KVALITET(Omgivningsfaktor)....14
RELATERADE FAKTORER....15
KROPPSFUNKTIONER OCH KROPPSSTRUKTURER....15
OMGIVNINGSFAKTORER....16
PERSONFAKTORER....19
HÄLSOTILLSTÅND....19

LIVSOMRÅDEN

1.LÄRANDE OCH ATT TILLÄMPA KUNSKAP

Lärande, tillämpning av kunskap som är inlärd, tänkande, problemlösning och beslutsfattande. Det handlar främst om problemlösning, beslutsfattande och att se konsekvenser av olika val.

• **Att ta reda på information** Att ta reda på fakta om personer, saker och händelser såsom att fråga varför, vad, var och hur, att fråga efter namn.

• **Att förvärva färdigheter** Att utveckla grundläggande och sammansatta förmågor att integrera handlingar eller uppgifter som att initiera och fullfölja förvärvandet av en färdighet såsom att hantera verktyg eller spela spel, t ex schack. till exempel lära sig att hantera matbestick, en penna eller verktyg. Att lära sig att följa regler, koordinera och ordna sina rörelser i en bestämd rörelsesekvens såsom att spela fotboll eller använda ett snickarverktyg.

• **Att fokusera uppmärksamhet** Att avsiktligt fokusera på specifika stimuli, till exempel genom att filtrera bort störande ljud. Att kunna hålla koncentrationen trots störande moment, som att läsa eller utföra en uppgift i ett annat sammanhang såsom klassrum, daglig verksamhet osv..

• **Att lösa problem** Att lösa problem eller situationer som uppkommer i vardagen genom att identifiera och analysera frågor, utveckla möjliga lösningar, utvärdera tänkbara effekter av lösningar och genomföra en vald lösning såsom att lösa en konflikt mellan två personer. Hur man hanterar utspillt kaffe, byta batterier i fjärrkontrollen, att ladda och sätta på mobiltelefonen. Att se till något som gått sönder blir lagat, slänga matvaror som blivit dåliga, skriva på dator, skriva för hand, läsa tidning.

• **Att fatta beslut** Att göra ett val mellan alternativ, att förverkliga valet och utvärdera effekterna av valet såsom att välja och köpa en specifik sak eller att besluta att göra och även genomföra en uppgift bland flera uppgifter som behöver genomföras. Att välja och köpa en viss specifik sak, välja kläder för dagen, välja vad man ska äta till mat, avgöra när prenumerationer behöver förlängas, kunna välja vad man ska spendera sina sista pengar på eller lösa situationer när något oväntat inträffar, att kunna säga hur man vill ha sina

insatser utförda. Frågeställningarna kan handla om att veta var man vänder sig om man behöver hjälp, att man aktivt söker hjälp vid olika situationer.

2. ALLMÄNNA UPPGIFTER OCH KRAV

Förmågan att genomföra enstaka eller mångfaldiga uppgifter, organisera arbetsgång och hantera stress Dessa item kan användas tillsammans med mer specifika uppgifter eller handlingar för att identifiera de underliggande grunddragen vid genomförandet av uppgifter under olika omständigheter. Det handlar främst om att kunna planera, hantera och fullfölja vad den dagliga livsföringen kräver.

• **Att företa en enstaka uppgift** Att genomföra enkla eller komplicerade och koordinerade handlingar som sammanhänger med de psykiska och fysiska komponenterna i en enstaka uppgift såsom att påbörja en uppgift, att organisera tid, rum och material till uppgiften, att planera uppgiften stegvis, genomföra, avsluta och upprätthålla en uppgift. till exempel att förbereda, påbörja och ordna i tid och rum som krävs för en enkel eller sammansatt uppgift med enstaka huvudsaklig komponent såsom att läsa en bok, skriva brev, bädda säng eller med flera komponenter som kan utföras samtidigt eller i följd såsom möblera sitt hem, fullfölja en läxa i skolan. Att klara uppgifterna på egen hand och utan stöd av andra eller tillsammans med någon helt eller till viss del.

• **Att genomföra daglig rutin** Att genomföra enkla eller sammansatta och samordnade handlingar för att planera, hantera och fullfölja vad de dagliga rutinerna kräver såsom att beräkna tid och göra upp planer för olika aktiviteter under dagen. Exempel: Det kan t.ex. vara att äta regelbundet, följa en medicinsk ordination eller passa en avtalad tid. Att följa dygnsrytmen, att veta t ex när på dygnet det är lämpligt att ringa till andra, när affärer är öppna, veta när t ex julaftonen är, kunna skilja på vardag och helg.

• **Att hantera stress och andra psykologiska krav** Att genomföra enkla eller sammansatta och samordnade handlingar för att klara och kontrollera de psykologiska krav som ställs för att genomföra uppgifter som kräver betydande ansvarstagande och innefattar stress, oro eller kris såsom när man kör ett fordon i stark trafik, tar hand om många barn. Att hantera dagen genom egna rutiner eller genom framförhållning och information om olika aktiviteter kunna minimera stress. Att klara av att betala i kassan när det är

lång kö, klara att utföra en uppgift under tidspress, att hantera en personlig kris.

• **Att hantera sitt eget beteende** Att genomföra enkla eller sammansatta och samordnade handlingar genom att hantera beteenden och känslouttryck på ett lämpligt sätt i förhållande till nya situationer, krav och förväntningar, såsom att vara tyst på ett bibliotek. Att sitta stilla på en buss, att vänta på sin tur i en kö.

3.KOMMUNIKATION

Allmänna och specifika drag i kommunikation genom språk, tecken, symboler som innefattar att ta emot och förmedla budskap, att genomföra samtal och att använda olika kommunikationsmetoder och kommunikationshjälpmedel. Området handlar främst om att kunna göra sig förstådd eller att ta emot information.

• **Att kommunicera genom att ta emot talade meddelanden** Att förstå ordagranna och dolda innebörder i talade meddelanden såsom att förstå att ett uttalande påstår ett faktum eller är ett idiomatiskt uttryck (”liknelse”). Det kan t ex vara att kunna höra och förstå tal och muntliga instruktioner.

• **Att kommunicera genom att ta emot icke verbala meddelanden** Att förstå ordagranna eller dolda innebörder i meddelanden som överbringas genom gester, symboler och teckningar såsom att förstå att ett barn är trött när det gnuggar sig i ögonen eller att varningsljud betyder att det brinner. Att kunna förstå och tolka innebörden av kroppsspråk, minspel eller gester.

• **Att kommunicera genom att ta emot meddelanden på teckenspråk** Att ta emot och begripa ordagrann och dold innebörd i meddelanden på teckenspråk.

• **Att kommunicera genom att ta mot skrivna meddelanden** Att förstå ordagrann och dold innebörd i meddelanden i skrivet språk (innefattande punktskrift) såsom att följa politiska händelser i dagstidning eller att förstå innebörden i en religiös skrift. Att se och förstå text, förstå skriftlig information såsom att läsa en bruksanvisning, att förstå innebörden i ett brev, att kunna läsa en tidning eller en bok.

• **Att tala** Att åstadkomma ord, fraser eller längre avsnitt i talade meddelanden med ordagrann och dold innebörd såsom att uttrycka ett

faktum eller berätta en historia muntligt. Att muntligt kunna göra sig förstådd, att kunna göra sig förstådd på svenska, att kunna berätta en historia eller att tala om vilket stöd man behöver.

• **Att uttrycka sig genom icke verbala meddelanden** Att använda gester, symboler och teckningar för att uttrycka meddelanden såsom att skaka på huvudet för att antyda bristande instämmande eller att teckna en bild eller diagram för att uttrycka ett faktum eller en komplex idé. Att göra sig förstådd genom kroppsspråk, mimik (att le, skaka på huvudet), genom att rita och teckna.

• **Att uttrycka sig genom meddelanden på teckenspråk** Att uttrycka ordagrann och dold innebörd genom teckenspråk.

• **Att skriva meddelanden** Att förmedla ordagrann och dold innebörd i meddelanden som uttrycks genom skriftspråk såsom att skriva ett inbjudningsbrev. Att skriftligen göra sig förstådd, att formulera och skriva ett kort/brev, att skriva en inköpslista.

• **Konversation** Att starta hålla igång och slutföra ett utbyte av tankar och idéer genom talat skrivet, tecknat eller annan form av språk med en eller flera personer som man känner eller som är främmande, i formella eller tillfälliga miljöer. Att klara att inleda och avsluta ett samtal, att presentera sig själv, att ställa frågor under ett samtal, att tillföra nya synvinklar till en diskussion.

• **Att använda kommunikationsutrustningar och kommunikationstekniker** Att använda utrustningar och tekniker och andra medel för kommunikation såsom att ringa en vän på telefon. Det kan vara telekommunikation, larmknappar samt hantering av datorer och internetbaserad kommunikation. Att kunna ringa och använda telefon, att kunna skicka sms eller att skicka mejl från en dator, att använda larm eller dator.

4.FÖRFLYTTNING

Förmågan att röra sig genom att ändra kroppsställning, förflytta sig från en plats till en annan, att bära, flytta eller hantera föremål, att gå, springa eller klättra och att använda olika former av transportmedel. Området handlar främst om att kunna röra sig. Frågeställningarna kan handla om att ändra kroppsställning under natten, att kunna ta med sig tidningen från ett rum till ett annat eller att lyfta kaffekoppen eller telefonluren.

• **Att ändra grundläggande kroppsställning** Att inta eller ändra kroppsställning och att förflytta sig från en plats till en annan såsom att resa sig ur en stol för att lägga sig på en säng att lägga sig på knä eller att sätta sig på huk och åter resa sig. Att kunna resa sig ut en säng, klara av att sätta sig på en stol, att lägga sig en säng eller soffa. Att kunna vända sig/ändra ställning i sängen.

• **Att bibehålla en kroppsställning** Att vid behov förbli i samma kroppsställning såsom att förbli sittande eller att förbli stående i arbete eller skola. Att klara av att sitta stilla på en stol en längre tid, att klara av at stå en längre tid. Att klara av att sitta i en rullstol.

• **Att förflytta sig själv** Att göra en överflyttning från en yta till en annan såsom att glida längs en bänk eller flytta sig från säng till stol utan att ändra kroppsställning, förflytta sig i liggande eller sittande ställning. Att göra en förflyttning på samma nivå såsom från stol till säng, från stol till toalettsits, från rullstol till bilsäte. Göra en förflyttning till annan eller samma nivå såsom från en säng till en annan.

• **Att lyfta och bära föremål** Att lyfta upp ett föremål eller ta något från en plats till en annan såsom att lyfta en kopp eller bära ett barn från ett rum till ett annat. Att lyfta ett glas från ett bord, att bära en kaffetermos från ett rum till ett annat, att sätta ner ett vattenglas eller en tallrik på ett bord, att bära tvätten till tvättstugan.

• **Handens finmotoriska användning** Att genomföra koordinerade handlingar för att hantera föremål, plocka upp, behandla och släppa dem genom att använda hand, fingrar och tumme såsom krävs för att plocka upp ett mynt från ett bord, slå ett telefonnummer eller trycka på en knapp. Att plocka upp en penna från golvet, att gripa i ett dörrhandtag, att slå ett telefonnummer.

• **Att gå** Att förflytta sig till fots längs en yta, steg för steg, där en fot alltid är i marken såsom att promenera, flanera, gå framlänges, baklänges eller i sidled. Att rent fysiskt klara av att gå längre och kortare sträckor. Att klara av att gå på olika underlag eller i en folksamling.

• **Att röra sig omkring på olika sätt** Att förflytta hela kroppen från en plats till en annan på andra sätt än att gå såsom att klättra över en sten eller springa utmed en gata, att skutta, kuta, hoppa, slå kullerbytta och springa runt hinder. Att gå i trappa.

• **Att röra sig omkring på olika platser** Att gå och förflytta sig på olika platser och situationer såsom att gå mellan rummen i ett hus, inom en byggnad eller längs gatan i en stad. Att ta sig mellan olika våningar, ut på balkong, ta sig fram längs gator i grannskapet, att gå till en affär/köpcentrum/idrottsplats.

• **Att använda transportmedel** Att använda transportmedel för att som passagerare förflytta sig såsom att bli körd i en bil eller buss, minibuss, i en privat eller offentlig taxi, buss, tåg, spårvagn, tunnelbana, båt eller flygplan. Att man som passagerare klarar att åka buss, färdtjänst, tåg eller taxi.

5.PERSONLIG VÅRD

Egen personlig vård, att tvätta och torka sig själv, att ta hand om sin kropp och kroppsdelar, att klä sig, att äta och dricka och att sköta sin egen hälsa.

• **Att tvätta sig** Att tvätta och torka hela kroppen eller delar av den genom att använda vatten och lämpliga material och metoder för att bli ren och torr såsom att bada, duscha, tvätta händer och fötter, ansikte och hår och att torka sig med handduk.

• **Kroppsvård** Att vårda de delar av kroppen som kräver mer än att tvätta och torka sig såsom hud, ansikte, tänder, hårbotten, naglar och könsorgan. T ex använda fuktbevarande lotion, borsta tänder, ta hand om tandprotes, kamma och raka sig, klippa naglar på händer och fötter.

• **Att sköta toalettbehov** Att planera och genomföra uttömning av mänskliga restprodukter (menstruation, urinering och avföring) och att göra sig ren efteråt. Att klara av att planera och genomföra att gå på toaletten, att byta inkontinensskydd och att tömma kateter.

• **Att klä sig** Att genomföra samordnade handlingar och uppgifter att ta på och av kläder och skodon i ordning och i enlighet med klimat och sociala villkor såsom att sätta på sig, rätta till och ta av skjorta, kjol, blus, underkläder, tights, hatt, handskar, kappa, skor, kängor, sandaler och tofflor. Knyta skor, knäppa knappar, att välja rätt kläder för årstid/väderlek, t ex regnkläder eller varm jacka på vintern.

• **Att äta** Att genomföra samordnade uppgifter och handlingar för att äta mat som serveras, att föra maten till munnen och konsumera den på ett kulturellt acceptabelt sätt, skära eller bryta maten i bitar, öppna flaskor och burkar, använda matbestick, äta sina måltider till fest och vardags.

• **Att dricka** Att fatta tag i en dryck som serveras, föra den till munnen och konsumera den på ett kulturellt acceptabelt sätt såsom att blanda, röra och hälla upp dryck för att dricka, öppna flaskor och burkar, dricka genom sugrör eller rinnande vatten från en kran eller källa (bröstuppfödning).

• **Att sköta sin egen hälsa** Att tillförsäkra sig fysisk bekvämlighet, hälsa och fysiskt och psykiskt välbefinnande såsom att upprätthålla en balanserad diet, lämplig nivå av fysisk aktivitet, hålla sig varm eller kall, undvika hälsorisker såsom beroendeproblem, ha säkra sexualvanor såsom att använda kondom, bli vaccinerad och genomgå regelbundna hälsokontroller. Att klara av att följa en medicinering, att ta sina mediciner, att genomgå regelbundna hälsokontroller, att träna i olika former, att inte missbruka alkohol och droger.

• **Att se till sin egen säkerhet** Att undvika risker som kan leda till fysisk skada eller olycka. Att undvika potentiellt farliga situationer, såsom att hantera eld på ett felaktigt sätt eller att springa ut i trafiken.

6.HEMLIV

Att genomföra husliga och dagliga sysslor och uppgifter i hemmet. Det innefattar att skaffa bostad, mat, kläder och andra förnödenheter, hålla rent, reparera och ta hand om personliga och andra hushållsföremål samt att hjälpa andra. Området handlar främst om att kunna laga mat, handla, uträtta ärenden eller annat hushållsarbete.

• **Att skaffa bostad** Att köpa, hyra, möblera och ordna ett hus, lägenhet eller annan bostad.

• **Att skaffa varor och tjänster** Att välja, anskaffa och transportera alla varor och tjänster som krävs för det dagliga livet såsom att välja, anskaffa, transportera och förvara mat, dryck, kläder, rengöringsmaterial, bränsle, hushållsartiklar, husgeråd, kokkärl, hushållsredskap och verktyg; att anskaffa nyttoföremål och andra hushållstjänster. Att kunna handla själv, välja, köpa och ta hem varorna, veta var man förvarar olika matvaror, till exempel kylvaror i kylskåpet, att kunna berätta för någon annan som ska göra inköpen, vad man vill ha för mat och dryck eller kläder, att kunna jämföra pris och kvalitet på saker man behöver.

• **Att bereda måltider** Att planera, organisera, laga och servera enkla och sammansatta måltider till sig själv och andra såsom att göra upp en matsedel,

välja ut ätlig mat och dryck och samla ihop ingredienser för att bereda måltider, laga varm mat och förbereda kall mat och dryck samt servera maten. Att planera och organisera måltider, laga måltider, att kunna tillreda olika ingredienser genom att till exempel skära, röra, koka eller steka, värma måltider, servera, duka fram/av maten

• **Hushållsarbete** Att klara ett hushåll innefattande allt som behövs för att klara sitt hemliv. Att hålla rent i hemmet, tvätta kläder, använda hushållsapparater, lagra mat och ta hand om avfall såsom att sopa, bona, tvätta bänkar, väggar och andra ytor, samla och kasta avfall, städa rum, garderober och lådor, putsa skor, använda kvastar, borstar och dammsugare, använda tvättmaskin, torkapparat och strykjärn.

Kan indelas enlig nedan:

• **Att tvätta och torka kläder** Att tvätta kläder för hand och hänga ut dem att torka i luften. att samla ihop, sortera, tvätta, på lämpligt sätt torka och efterbereda tvätten.

• **Att städa köksutrymmen och köksredskap** Att städa upp efter matlagning såsom att diska, rengöra pannor, kastruller och matlagningsredskap samt städa bord och golv i matlagnings- och måltidsutrymmen.

• **Att städa bostaden** (inkl. kök) att städa hemmet såsom att städa upp och damma, sopa, skura, torka av golv, tvätta fönster och väggar, rengöra badrum och toaletter och att rengöra hemmets möbler. Att städa kök, hygienutrymme, övriga utrymmen. Att rengöra golv, putsa fönster och bädda och bädda rent i sängen.

• **Att hantera hushållsapparater** Att använda olika slags hushållsapparater såsom tvättmaskin, torkapparat, strykjärn, dammsugare och diskmaskin.

• **Att förvara förnödenheter för det dagliga livet** Att förvara mat, dryck, kläder och andra hushållsvaror som behövs för det dagliga livet innefattande att bereda mat för att konservera, salta eller frysa, att hålla mat färsk och utom räckhåll från djur.

• **Att avlägsna avfall** Att göra sig av med hushållsavfall såsom att samla ihop skräp och sopor i hemmet, hantera avfall för att kasta det, använda anordningar för avfallshantering, bränna avfall.

• **Att ta hand om hemmets föremål** Att underhålla och laga hushållsföremål och andra personliga föremål innefattande bostaden och dess inventarier, kläder, fordon och hjälpmedel samt att ta hand om växter och djur, såsom att måla eller tapetsera rum, laga möbler, reparera rörsystem, försäkra sig om att fordon fungerar riktigt, vattna blommor, sköta och ge mat till sällskapsdjur och husdjur. Bära in post, trädgårdsskötsel, snöröjning.

7.MELLANMÄNSKLIGA INTERAKTIONER OCH RELATIONER

Att genomföra de handlingar och uppgifter som behövs för grundläggande och sammansatta interaktioner med människor (okända, vänner, släktingar, familjemedlemmar och andra närstående) på ett i sammanhanget lämpligt och socialt passande sätt. Det handlar främst om att kunna ha kontakter med andra personer i privata eller formella sammanhang.

• **Sammansatta mellanmänskliga interaktioner** Att bibehålla och hantera interaktioner med andra människor på ett i sammanhanget och socialt lämpligt sätt såsom att reglera känslor och impulser, reglera verbal och fysisk aggression, handla oberoende i sociala interaktioner och att handla i överensstämmelse med sociala regler och konventioner med exempelvis att leka, studera eller arbeta med andra. Att bygga upp relationer, att hälsa och presentera sig, att avsluta relationer, med vänner vid flytt eller med arbetskollegor vid avslutat arbete, säga hej då när ett besök är slut. Att kunna hålla socialt lämpligt avstånd.

• **Att ha kontakter med okända personer** Att engagera sig i tillfälliga kontakter och förbindelser med okända personer för särskilda syften såsom att fråga efter vägen eller göra ett inköp.

• **Formella relationer** Att skapa och bibehålla specifika relationer i formella sammanhang såsom med lärare, arbetsgivare, yrkesutövande eller servicegivare. Att förstå sociala koder och ha förmågan att hantera och behålla relationer med sin personal, sin biståndshandläggare o och sin sjuksköterska etc. Kontakter med myndigheter/organisationer som Försäkringskassa, vårdcentral, frisör eller fotvård.

• **Informella sociala relationer** Att ha relationer med andra såsom otvungna relationer med människor som bor på samma ort, grannar eller med

medarbetare, elever, lekkamrater och människor med likartad bakgrund eller yrke. Att förstå sociala koder och ha förmågan att hantera och behålla relationer med andra brukare, vänner, grannar, medboende på till exempel särskilt boende med arbetskamrater, med studiekamrater m.m. att ha och behålla vänskapsrelationer med gemensamma intressen.

• **Familjerelationer** Att skapa och bibehålla släktskapsrelationer såsom med medlemmar av kärnfamilj, utvidgad familj, foster-, adoptiv- och styvfamilj, mer avlägsna relationer såsom kusiner, sysslingar eller lagliga vårdnadshavare. Förmågan att samspela med andra och att förstå sociala koder och ha förmågan att hantera kontakter med familj/släktingar.

• **Parrelationer** Att skapa och bibehålla nära eller romantiska relationer mellan personer såsom mellan man och hustru, mellan älskande och sexualpartner. Att klara romantiska förhållanden som grundas på känslor och attraktion, att gifta sig och leva i förhållande att ha en sexuell relation med sin make/maka eller annan partner.

8. UTBILDNING, ARBETE, SYSSELSÄTTNING OCH EKONOMISKT LIV

Förmågan att engagera sig och utföra sådana uppgifter och handlingar som krävs vid utbildning, arbete, anställning och ekonomiska transaktioner. Det handlar främst om ekonomiska transaktioner.

• **Utbildning, annan specificerad och ospecificerad** Här avses den utbildning den enskilde uppger. Att lära sig ett hantverk och andra färdigheter av sin familj eller föräldrar, förskola som introducerar och förbereder för obligatorisk skola, klara att gå i den obligatoriska skolan regelbundet, att samarbeta med andra elever, att ta lärarens instruktioner, göra läxor, att klara av en yrkesutbildning eller en högskoleutbildning.

• **Att skaffa, behålla och sluta ett arbete** Att söka, finna och välja sysselsättning, anställas och acceptera anställning, bibehålla och avancera i ett arbete, affärsrörelse, yrke eller profession och att på ett lämpligt sätt sluta ett arbete. Att söka arbete, att förbereda en meritförteckning eller curriculum vitae, att ta kontakt med arbetsgivare och förbereda intervjuer, att behålla ett arbete, att kontrollera sitt eget genomförande i sitt eget arbete och att säga upp sig och avsluta ett arbete.

• **Arbete och sysselsättning, annat specificerat och ospecificerat** Här avses den sysselsättning den enskilde uppger.

• **Grundläggande ekonomiska transaktioner** Att engagera sig i varje form av enkel ekonomisk transaktion såsom att använda pengar för att köpa mat, att spara pengar eller att idka byteshandel med varor och tjänster.

• **Komplexa ekonomiska transaktioner** Att engagera sig i någon form av komplexa transaktioner som innefattar utbyte av kapital eller egendom och skapande av ekonomisk vinst eller värde såsom att köpa en affär, fabrik eller utrustning, att bibehålla ett bankkonto, att bedriva handel. Att betala räkningar att ha ett bankkonto och att göra överföringar.

• **Ekonomisk självförsörjning** Att ha kontroll över ekonomiska resurser från privata eller offentliga källor för att försäkra sig om ekonomisk trygghet för nuvarande och framtida behov. Att sköta och planera sin ekonomi, betala räkningar eller hantera pengar vid inköp.

9. SAMHÄLLSGEMENSKAP SOCIALT OCH MEDBORGERLIGT LIV

Detta kapitel handlar om de handlingar och uppgifter som krävs för att engagera sig i organiserat socialt liv utanför familjen – i samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv.

• **Samhällsgemenskap** Engagemang i alla aspekter av samhällsgemenskap såsom att engagera sig i frivilligorganisationer, serviceföreningar eller professionella sociala organisationer. Att vara aktiv i föreningar t ex i sin hyresgästförening/PRO/brukarförening, eller sammanslutningar i professionella sammanhang, t ex advokater, läkare eller akademiker. Att delta i ceremonier som t ex begravningar, invigningsceremonier eller bröllop.

• **Rekreation och fritid** Engagemang i någon form av lek eller fritidssysselsättning som till exempel informell eller organiserad lek, spel och sport, program för fysisk träning, avslappning, nöje eller tidsfördriv, att gå på konstutställningar, museer, bio eller teater, att engagera sig i hantverk eller i sin hobby, att läsa för nöjes skull, att spela musikinstrument, sightseeing, turism och fritidsresor. Att ha en meningsfull fritid och meningsfullt liv utanför hemmet, att delta i föreningsliv, utöva intressen. Att gå och dansa, besöka muséer, bio, sportevenemang, bingo, teater. Att utföra sin hobby, att ta en

promenad för sitt välbefinnande, att ta en fika med en annan person, att läsa böcker och att titta på TV för nöjes skull.

• **Religion och andlighet** Engagemang i religiösa eller andliga aktiviteter, organisationer och utövande för självförverkligande, för att finna mening, religiöst eller andligt värde och för att etablera kontakt med en gudomlig makt som till exempel när man går till kyrka, tempel, moské eller synagoga, när man ber eller sjunger av religiösa skäl, andlig kontemplation. Gå på gudstjänst i kyrkan, vara med i kyrkokören, besöka religiösa platser eller gravplats.

• **Politiskt liv och medborgarskap** Att åtnjuta nationellt och internationellt erkända mänskliga rättigheter för att vara människa, såsom de mänskliga rättigheterna enligt Förenta Nationernas allmänna deklaration av Mänskliga rättigheter (1948) FN:s konvention om barnets rättigheter (1989) och FN:s standardregler för att tillförsäkra människor med funktionsnedsättning delaktighet och jämlikhet (1993) och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (2006); rätten till självbestämmande eller autonomi, rätten att ha kontroll över sitt eget liv. Engagemang i medborgerligt socialt, politiskt och statligt liv, ha medborgerlig legal status samt att åtnjuta rättigheter, skydd, privilegier och plikter som sammanhänger med den rollen som t.ex. rätten att rösta och att vara valbar i politiska val, att bilda politiska sammanslutningar, att åtnjuta rättigheter och friheter som följer med medborgarskapet (dvs. rätten till yttrandefrihet, föreningsfrihet, religionsfrihet, skydd mot att oskäligt undersökas och gripas, rätten till rådfrågning, rättegång och andra lagliga rättigheter), skydd mot diskriminering; att ha laglig ställning som medborgare. Att ha förmågan att ha inflytande kring sina insatser, att förstå sina rättigheter och skyldigheter.

10. KÄNSLA AV TRYGGHET(Kroppsfunktion)

Psykiska funktioner som utifrån situation leder till känsla/upplevelse av trygghet. Exempel: Den enskildes upplevda känsla av trygghet eller avsaknad av trygghet, både i och utanför bostaden, känsla av otrygghet inför att bo själv, att gå utomhus själv, att sova själv på natten, oro för att ramla eller för att glömma något viktigt.

11. PERSONLIGT STÖD FRÅN PERSON SOM VÅRDAR ELLER STÖDJER DEN ENSKILDE (Omgivningsfaktor)

Stöd från personer som vårdar eller stödjer en närstående (Begreppet närstående används här i enlighet med 5 kap. 10§ SoL). Används när frågeställningen samtidigt avser ett indirekt stöd eller avlösning för en anhörig som vårdare eller stödjer en närstående. I livsområdet beskrivs de anhörigas behov av stöd och avlastning, i de fall individen har en anhörig som vårdar eller stödjer personen. Det handlar om att tydliggöra att insatsen, t ex avlösning, även syftar till att avlasta närstående som ger vård och stöd. Exempel: Att en maka/make eller förälder har svårt med nattsömnen och har behov av avlastning då den enskilde är vaken stor del av natten. Att en anhörigvårdare behöver resa bort under en period eller behöver uträtta ärenden. handlar i första hand om stöd/avlastning för anhörigvårdare.

12. SERVICE, TJÄNSTER, SYSTEM OCH POLICIES, ANDRA SPECIFICERADE – UPPLEVD KVALITET(Omgivningsfaktor)

Den enskildes eller närståendes upplevelse av kvalitet i insatser/aktiviteter (Begreppet närstående används här i enlighet med Socialstyrelsens termbank – person som individen anser sig ha en nära relation till). Används för att dokumentera uppföljning av insatsens kvalitet, hur väl insatsen är genomförd – t ex om den är utförd enligt planering eller hur eventuella brister i genomförandet har hanterats, bemötande, information och möjligheten för individen att påverka att insatsen utförs på ett individanpassat sätt. Om insatsen är ett indirekt stöd eller avlösning till en anhörig inhämtas information från den anhörige också (med samtycke från individen)

RELATERADE FAKTORER

Beskriver det sammanhang individen befinner sig i och som kan påverka hur individen fungerar, det kan vara faktorer som hindrar eller underlättar i vardagen. Faktorer i individens omgivning eller miljö, individens personliga faktorer och livshistoria ingår och ger en helhetssyn av individens situation.

KROPPSFUNKTIONER OCH KROPPSSTRUKTURER

Biståndshandläggaren gör inte någon bedömning av diagnoserna i sig, utan effekterna av dessa, hur funktionsnedsättningen påverkar personens funktion/förmåga att vara aktiv och delaktig. Nedsatt kroppsstruktur påverkar kroppsfunktionen. Avvikelser i ”strukturer som sammanhänger med rörelse”(t ex artros, fraktur, stukning, förlamning) kommer att påverka ”rörelsesystemets strukturer”, personen kommer att ha svårt att gå/böja sig, hoppas osv. Information från läkare att personen haft en stroke (kroppsstruktur), biståndshandläggaren tittar på hur detta påverkar personen, t ex om det påverkat röst och tal, rörelseförmåga.

ROPPSFUNKTIONER – nedsättning inom Beskriver fysiologiska och psykologiska funktioner, hela den mänskliga organismen, inklusive hjärnan och dess funktioner. Det beskriver hur kroppen fungerar eller om det finns en nedsatt funktion, t ex kan inte böja benen. Effekten av en funktionsnedsättning. Kroppsfunktion bedöms objektivt utifrån vad som är normalt för individer i motsvarande ålder.	**KROPPSSTRUKTURER** – avvikelse inom Avser kroppens anatomi, såsom organ, lemmar och dess komponenter, avsaknad av- eller missbildningar av organ/ kroppsdel eller förändringar av kroppens struktur, t ex benbrott, bytt knäled, amputerat foten. Information som ofta kommer från andra professioner. Kroppsstrukturer bedöms objektivt utifrån vad som är normalt för individer i motsvarande ålder.
Psykiska funktioner - hjärnans och det centrala nervsystemets funktioner. Påverkar individens sätt att tänka, uppfatta sig själv och bete sig. Övergripande funktioner som medvetande, energi och drift samt specifika psykiska funktioner såsom minne, språk och kalkylerande psykiska funktioner. *Exempel: Intellektuella funktioner, temperament, sömn, minne. Bra att vara särskilt uppmärksam på de ”osynliga” psykiska funktionerna som kan ha stor påverkan på andra områden.*	**Strukturer i nervsystemet –** strukturen i t ex hjärnan, ryggraden, nervsystemet.
Sinnesfunktioner och smärta - sinnesorganens funktioner. Påverkar individen att använda sina sinnen att känna och smärta. *Exempel: Kan vara*	**Ögat, örat** och därmed relaterade strukturer – strukturen i främst ögat, örat

intryck som syn, hörsel, smak, känsel samt smärtförnimmelser. Yrsel.	
Röst- och talfunktioner - funktioner som producerar ljud och tal. *Exempel: Att producera ljud, artikulera, språkbehärskning.*	**Strukturer involverat i röst och tal –** strukturer i näsa, mun, svalg och struphuvudet.
Hjärt-, kärl-, blodbildnings-, immunsystemsoch andningsfunktioner - hjärtats och blodsystemets funktioner, immunsystems funktion och andningsfunktion. *Exempel: Blodtryck, andning, funktioner som styr fysisk uthållighet.*	**Strukturer i hjärt- kärlsystemet och immunologiska systemet och andningssystemet** – strukturen i hjärtat, immunsystemet och andningssystemet. kan handla om mjälten, lungorna, diafragman
Matsmältning, ämnesomsättning och endokrina funktioner - funktioner som intagande av föda, matsmältning och utsöndring, ämnesomsättning. *Exempel: Funktioner som att tugga, svälja, reglera kroppstemperatur.*	**Strukturer som sammanhänger med matsmältnings- och ämnesomsättningssystemet och endokrina systemet –** t ex matstrupen, magsäcken, tarmarna, levern.
Funktioner i köns- och urinorganen samt reproduktiva funktioner - urineringsfunktion och reproduktionsfunktioner. *Exempel: Tömma urinblåsan, sexuella funktioner.*	**Strukturer som sammanhänger med köns- och urinorganens system –** främst struktur i njure, urinblåsa, urinrör, könsorgan, prostata, livmoder.
Neuromuskuskeletala och rörelsesrelaterade funktioner - rörelsesystemets funktioner, inklusive funktioner i leder, skelett, reflexer och muskler. Funktioner som påverkar balans och rörlighet. *Exempel: Rörlighet i leder, muskelkraft, gångmönster. Förmågan att t ex gå/böja sig/hoppa.*	**Strukturer som sammanhänger med rörelse** - strukturer i skelett, leder, muskler. *Exempel: Frakturer, artros, stukning, avslitet korsband, amputation, diskbråck, förlamning.*
Funktioner i huden och därmed relaterade funktioner - funktioner i hud, naglar och hår. *Exempel: Hudens läkande funktion, klåda, svettas.*	**Hud och därmed sammanhängande strukturer -** Strukturer på hud, naglar, hår. *Exempel: Sår*

OMGIVNINGSFAKTORER

Utgörs av den fysiska, sociala och attitydmässiga omgivning eller miljö som individen lever och verkar i och hur den miljön påverkar hur individen fungerar i olika situationer och utgår alltid från individens perspektiv. Omgivningsfaktorer kan ha en positiv inverkan på hur individen fungerar och vara underlättande (t ex hjälpmedel eller en anhörig som hjälper till att handla), ha en negativ inverkan och vara hindrande (t ex negativa attityder till personer med funktionsnedsättning) eller saknas helt (t ex bristande tillgång till service som personen behöver). till exempel den fysiska, bostaden, omgivningen, socialt kontaktnät eller relationer.

• **Produkter och teknik –** handlar om produkter, utrustning och teknik. Det kan t ex handla om möbler, mat, kläder, hjälpmedel och datorer. Naturliga produkter, av människor skapade produkter eller system av produkter samt om utrustning och teknik i en persons omedelbara omgivning, som är samlad, skapad, producerad eller tillverkad. Varje produkt, instrument utrustning eller tekniskt system som används av en person med funktionsnedsättning och som är framställd eller allmänt tillgänglig för att förebygga, kompensera övervaka eller neutralisera funktionshinder. Mat, läkemedel, kläder, möbler, redskap, rengöringsmedel, textilier, proteshjälpmedel, nervstimulator, strömbrytare med tidsinställning, bussar, bilar, rullstolar rullator, TV, telefoner, specialutformade synhjälpmedel, glasögon kontaktlinser. Böcker, specialutformad datateknologi, kontorsutrustning, skidor, musikinstrument, huvudbonad, bönematta, krucifix. Religiösa böcker på punktskrift, ramper, dörrhandtag, automatiska dörröppnare, handikapptoaletter, hörselslingor, hissar rulltrappor, trottoarkanter, gatubelysning. En handikappanpassad lägenhet, trösklar och trappor som kan vara hindrande.

• **Naturmiljö och mänskligt skapade miljöförändringar** – handlar om element i den naturliga eller fysiska omgivningen. T ex klimat, buller eller luftkvalitet 0men också naturkatastrofer. Levande eller döda element i den naturliga eller fysiska omgivningen och komponenter i denna omgivning som har förändrats av människor liksom även befolkningsegenskaper i denna miljö.: Fysisk geografi, berg, sjöar, åar. Befolkning, demografi och befolkningstäthet. Flora och fauna, växter och djur. Klimat, årstidsvariationer, temperatur, fuktighet, regn, snö, hagel. Naturkatastrofer, krig. Ljus, ljud, buller, katter, hundar, vibrationer, flygplan, fullmåne. Höga halter av luftföroreningar kan påverka personer med astma. Snö ute kan försvåra t ex vid inköp.

• **Personligt stöd och personliga relationer** – handlar om människor eller djur som ger praktiskt, fysiskt eller emotionellt stöd, uppfostran, skydd och hjälp och som har relationer till andra personer, i deras hem, på arbetsplatsen, skolan eller vid lek eller i andra avseenden av de dagliga aktiviteterna. Kapitlet innefattar inte attityder hos den person eller de personer som ger stödet. Omgivningsfaktorn som beskrivs är inte personen eller djuret utan mängden fysiskt och emotionellt stöd som personen eller djuret ger. Det kan vara familj, vänner, bekanta eller husdjur men även yrkesutövare. En anhörig som hjälper till med inköp.

• **Attityder** – Handlar om attityder i form av observerbara konsekvenser av seder, bruk, ideologier, värden, normer, uppfattningar om verkligheten och religiösa trosföreställningar. Dessa attityder påverkar personligt beteende och socialt liv på alla nivåer, från mellanmänskliga relationer, sociala sammanslutningar till politiska, ekonomiska och lagliga strukturer, som t ex personliga eller samhälleliga attityder till en persons trovärdighet och människovärde som kan motivera positiva och artiga eller negativa och diskriminerande konventioner (t ex stigmatisera, stereotypisering och marginalisering eller negligering av personen). De attityder som klassificeras är sådana som människor i omgivningen visar mot den person som beskrivs och är alltså inte personens egna. Exempel: Det kan vara allt från strukturella normer, politiska, religiösa strukturer till attityder från personer i den enskildes närhet, såsom anhöriga och grannar. Det kan handla om sociala politiska och ekonomiska frågor som påverkar personligt beteende och handlingar. Nära familjemedlemmars personliga attityder, personliga attityder hos släktingar, vänner och bekanta kamrater kollegor grannar personer i umgängeskretsens personliga attityder. Personliga attityder hos personer i maktpositioner och personer i underordnade ställningar, hos personliga vårdgivare, personliga assistenter, hos okända människor, yrkesutövare inom hälso-och sjukvården och hos andra yrkesutövare. Samhälleliga attityder, seder, bruk, regler, ideologier, världsåskådningar och moralfilosofier som uppstår inom sociala sammanhang.

• **Service tjänster, system och policys**

1. Service och tjänster som utformats inom olika samhällssektorer erbjuder bidrag, organiserade program och verksamheter som är formgivna för att möta individuella behov. I service och tjänster är de människor som ger dessa tjänster innefattade. Tjänsterna kan vara offentliga, privata eller frivilliga och de kan vara upprättade på lokal, kommunal, regional, statlig, provinsiell, nationell eller internationell nivå av personer, föreningar, organisationer, förmedlingar eller styrorgan. Produkter som en tjänst tillhandahåller kan antingen vara allmänna eller anpassade och specialutformade

2. System som omfattar administrativ kontroll och organiserade former och som är upprättade av lokala, regionala, nationella eller internationella styrorgan eller av andra erkända myndigheter. Dessa system har formgivits för att organisera och övervaka service och tjänster, som ger bidrag, strukturerade program och verksamheter inom olika samhällssektorer

3. Polices grundade på regler, föreskrifter, avtal och standarder upprättade av lokala, regionala, nationella eller internationella styrorgan eller av andra erkända myndigheter. Polices styr och reglerar de system som organiserar, kontrollerar och har tillsyn över service, tjänster, ordnade program och andra aktiviteter inom olika samhällssektorer. Det kan vara offentliga, privata eller frivilliga tjänster och service på olika nivåer som kommunal, regional eller nationell nivå, de system som organiserar dessa tjänster och de policys som styr och reglerar de system som tillhandahåller tjänsterna. Ett exempel kan vara Socialtjänstlagen som styr hur socialtjänsten arbetar (som utformar riktlinjer) och som sedan erbjuder tjänster till medborgarna utifrån dessa riktlinjer. Kontakter med vårdcentral, tillgång till färdtjänst eller allmänna kommunikationer. Att personalen kommer på avtalad tid.

PERSONFAKTORER

Personfaktorer omfattar t ex faktorer i individens bakgrund, liv och leverne och egenskaper som kön, ålder, etnicitet, uppfostran, livsstil, vanor, copingstrategier, social bakgrund, socioekonomiska förutsättningar, utbildning, färdigheter, insikt, motivation, yrke, tidigare respektive aktuella erfarenheter, allmänna beteendemönster och personlighet och karaktärsdrag. Personfaktorer bidrar till att förklara hur individen fungerar i olika situationer, beroende på vilka erfarenheter och bakgrundsfaktorer som individen har med sig. Det är en viktig komponent för att förstå individens behov och för att göra den sammantagna bedömningen av begränsningar i livsföringen. Vanor, benägenhet att vara positiv eller negativ till förändring, viljan att göra eller inte göra. Vad som är viktigt för personen, till exempel att läsa böcker kan vara viktigt om personen varit bibliotekarie. Intressen och motivation. Personer med annat hemspråk kan behöva hjälp att kommunicera. Personfaktorer kan påverka förmågan att utföra en aktivitet, dålig erfarenhet av personal kan leda till att det är svårare att motivera till att ta emot insats än vid bra erfarenhet. En ”fåfäng” person som bryr sig om sitt utseende kan ha större motivation att tvätta sig än en person som inte bryr sig om detta, trots samma förmåga att utföra aktiviteten.

HÄLSOTILLSTÅND

Hälsotillstånd i betydelsen sjukdom eller skada ingår inte i ICF som klassifikation, men är en komponent i ICF som tankemodell. Det kan till

exempel vara diagnoser som hanteras av ICD (internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och hälsorelaterade problem) eller i fritext.: Information som kommer från läkarintyg eller information från den enskilde. MYCKET VIKTIGT att uppge vem informationen kommer ifrån

Figur 3. ICF-modellen med de olika komponenterna och interaktionen mellan dessa.

